

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻՑ

1889 թվի հոկտեմբերին Հելսինգֆորսում կազմեց առանձին լանձնա-
ժողով, որին մասնակցեցին, բացի պետական հիմնարկութիւնների ներկա-
ցուցիչներից, նոյնպէս մի քանի գործարանատէր գիւղատնտեսներու Յանձ-
նաժողովի նպատակն էր զբաղել ալն միջոցների քննութեամբ, որոնցով
կարելի կը լինի բարւոքել Ֆինլանդիայի բանւորների դրութիւնը ու ապա-
հովել նոցա հիւանդութեան ու ծերութեան ժամանակ, Դեռ անցեալ տա-
րի լանձնաժողովը մշակեց երկու ծրագիրներ վերաբերեալ բանւորներին
ապահովացնող (отраховой) կասսաներին, որոնց հիմունքները իւր ժամա-
նակին բացատրեցան «Ֆինլանդական Աւետարներին» մէջ, Ալթմ լանձնաժո-
ղովը ներկայացրել է կառավարութեան հաւեցողութեանը դարձեալ երկու
ծրագիրներ, որոնցից մէկը պահանջում է աւելացնել ու կանոնաւորել գոր-
ծաւորների պատասխանատուութիւնը բանւորների վիրաւորելու կամ մահ-
ւան դէպքում, իսկ միւսը ի նկատի ունի հիմնել բանւորների համար թո-
շակատու կասսա, որը պիտի գտնւի կառավարութեան մշտական հսկողու-
թեան ներքոյ։ Մրադրի հետ ներկայացրած բացատրութեան մէջ, վերաբե-
րեալ գործարանատէրերի պատասխանատուութեան, լանձնաժողովը նկա-
տում է, որ ներկայումս շատ տէրութիւններում օրէնքով հաստատւած է
գործարանատէրերի դրամական պատասխանատուութիւնը, եթէ նոցա ան-
զգուշութեան պատճառով բանւորները աշխատանքի անընդունակ են դառ-
նում։ Ֆինլանդիայում արդիւնաբերութիւնը ալնքան ծաղկել է, գործա-
դրութեան մէջ մտցնելով ամենաբարդ մեքենաներ, որ ըլլալովին ժամանա-
կալարմար է գործարանատէրերի և բանւորների չարաբերութեանց կանո-
նաւորութիւնը, մանաւանդ որ գործադրող օրէնսդրութեանց մէջ համա-
րեա կատարելապէս բացակայում է պէճիւղը։ Միւս կողմից լանձնաժողո-
վի հաւաքած ստատիստիկական տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ
բանւորների վիրաւորելու կամ մահի ենթարկելու դէպքերը բաւական
շատ են։ Այդպէս, մի տարւալ ընթացքում 3267 արդիւնագործական և ար-
հեստակին ձեռնարկութիւնների մէջ, որտեղ գործում էին 44,933 բանւորներ
և որոնցից 1889 թ-ին շատ հիմնարկութիւններ զուտ գործարանական բնա-
ւորութիւն ունէին, պատահել են 953 անբաղդութիւններ, որոնցից 63 եղել

են մահ, 155 ծանր վիրաւորանք, ու մնացեալները աւելի թեթեւ վէրքեր, ըստ որում մնաւած բանւորները միասին կորցրել են տարեկան աւելի քան 30 հազար մարկ վարձ, իսկ փչացած բանւորները աշխատելիս են եղել տարեկան աւելի քան 43 հազար մարկ. մանաւանդ մեծ է անբաղդ դէպքերի տոկոսը զուտ արդիւնագործական հիմնարկութիւնների մէջ, ուր աշխատում է Ֆինլանդիայի բանւորների 45 տոկոսը:

Ինկատի առնելով, որ 1889 թւի ապրիլի 15 օրէնքով հիմնւած է գործարանական տեսչութիւնը և ձեռք են առնւած զանազան նախազգուշական միջոցներ, լանձնաժողովը վճռել է կանգ առնել բացառապէս անբաղդ դէպքերի հետեանքները կանոնաւորելու խնդրի վրայ: Ուստի ներկայացւած են քննութեան երկու հիմնական սկզբունքներ, որոնք են՝ պարտաւորացուցիչ ապահովութիւնը գործարանատէրերի կամ բանւորների կողմից ու գործարանատէրերի պարտաւորութիւնը՝ հատուցանել բանւորների կորուստը թոշակով կամ միանւագ վճարով: Յանձնաժողովի մեծամասնութիւնը ընդունեց իբր ծրագրի հիմք երկրորդ սկզբունքը նախ այն պատճառով, որ նա աւելի համապատասխան է Ֆինլանդիայի գործարանական կեանքի պայմաններին: Երկրորդ՝ ի նկատի ունենալով, որ նույն իսկ Գերմանիայում, որտեղ ամենից առաւել է զարգացած ու կարգաւորւած առողջութեան և կեանքի ապահովացումը (ստրախաթիւ), բանւորների պարտաւորութիւնը՝ անդամ լինել որ և է ապահովացնող միութեան, չպակասացրեց անբաղդ դէպքերի թիւը: Գերմանիայի պաշտոնական ստատիստիկան ընդհակառակը ցույց է տալիս որ անբաղդ դէպքերի թիւը փոքր առ փոքր աւելանում է: Շէշցարիայում և Սկանդինաւիայում նոյնը երևացւ: Այդ և մի քանի տեղական հանգամանքներ ի նկատի ունենալով, լանձնաժողովի մեծամասնութիւնը ընդունեց գործարանատէրերի անմիջական պարտաւորութիւնը անբաղդութեան դէպքերում:

Կլիւսի նահանգում լալտնել է մի նոր օտարոտի աղանդ «մալեվանչ-չիներ» անունով, որի հիմնադիրն մի ոմն Մալիվանի: Պրոֆեսոր Սիկորսկի ուսումնասիրել է այդ աղանդը ու շատ հետաքրքրական տեղեկութիւններ է տալիս նորա վերաբերեալ:

Մալիվանին մէկ նիհար, բարձրահասակ, խոլերիկ բանաւորութեամբ անձնաւորութիւն էր. նա խօսում էր պարզ, սահուն և լոգեւորւած, գրաււում էր ինքը իւր խօսածներով: Նորա ծնողները եղել են հարբեցողներ ու նա ինքը, մինչև 40 տարիքին հասնելը, սաստիկ հարբեցող էր, բայց փտով մտաւ շտունդիստների մէջ ու հարբելը թողեց: Այժմ նա սկսեց չափից զուրս ներել շտունդիստների կրօնական գործողութիւններին: Մի քանի տարի ալսպէս շարունակելուց չետով Մալիվանին սկսեց ունենալ հոտառու-

թեան և ալ զգացմունքներն հալլիցինացիա՝ Նա զգում էր ալնպիսի հո-
տեր, որոնց նմանը աշխարհումը չկալ։ Նա սկսեց գգալ ինչ-որ օտարոտի
ուրախութիւն և ամբողջ մարմնի թեթևութիւն։ Նորան թւում էր, թէ ին-
քը երկրից կտրոււմ է աղօթքի ժամանակ։ Վերջապէս նա համոզեց որ
իրան ներշնչում է սուրբ հոգին, թէ ինքը Քրիստոսն է, աշխարհքի փր-
կիչը ու Աստուածայնչի մարգարէութիւնները նորան են վերաբերում։

Մալիվանին տարեց Նիսիսի պսիխատրական բաժինը, որտեղ գտն-
ւում է մինչև օրս։ Բալց նախքան հիւանդանոց տարւիլը նա կարողա-
ցաւ իւր աղանդը տարածել մի քանի դիւղերում և վարակել ոչ միայն
շտոնդիստներին, այլև ուղղափառներին, բողոքականներին ու կաթոլիկ-
ներին։

Պրոֆեսոր Սիկորակիի ասելով Մալիվանցիները աղանդի մէջ մտնելով
վճռական կերպով փախում են իրանց կեանքի ընթացքը, ծախում են
իրանց կալքը, հրաժարում են ամեն մի աշխատանքից և նոյն լուկ սո-
վորական աշխատութիւններէ։ Նոքա շարունակ գտնուում են հոգեկան
անսովոր դրութեան մէջ, մի առանձին ուրախ զգացմունք ունենալով,
նոքա սիրում են խօսել, շարժւել, ուրախութեան արտասուք թափել։
Բալց զարմանալին ալն է, որ նոքա առանձնապէս ձգտում են ղէպի զար-
դարանքը, գեղեցիկ հագուստը։ Շատերը ձախել են իրանց տաք հագուս-
տը ու ձեռք են բերել շէնապալ, հովանոց, մետաքսեալ չքեղ թաշկինակներ
և ալն։ Նոյնպէս առանձին հակումն ունին ղէպի քաղցրաւնիքը և դրդե-
ռող կերակուրները։ Հարուստ Մալիվանչիները գործ են ածում մեծ քա-
նակութեամբ արմաւնի, քիչմիշ, չաքար և նոյն նիւթերով օգնում են աղ-
քատներին։ Նոքա իրանց շատ բաղդաւոր են զգում, շարունակ ալցելում
են միմեանց, զբօսնում են փողոցներում և հեռացնում են իրանցից իւ-
րաքանչիւր միտքը որը կարող է անախորժութիւն պատճառել։ Նոքա
զգում են իրանց, որպէս անհոգ երեխաներ։

Մալիվանցիներն զազաւարները և դաւանանքները շատ հասարակ
են։ Նրանք սպասում են, որ շուտով աշխարհքը պիտի վերջնապէս նը-
կիրը պիտի մնալ, բալց նորա վրալ մի ալնպիսի կարգ պիտի տրապետէ,
որ մարդ ոչ կը գործէ, ոչ կը հոգալ, ոչ էլ կը մեռնի։ Ամեն ինչ կը պատ-
րաստէ Նրկնալին Հալը։ Մի խօսքով նոցա հաւատը հիմնած չէ տրամա-
բանութեան կամ որ և է մտածողութեանց ու զազաւարների վրալ, այլ
ուղղակի հալլիցինացիաներն ու իրանց խորժ զգացողութեան վրալ։

Նոցա մէջ ամենատարածած հալլիցինացիաները հոտառութեան
վերաբերողներն են։ Նոքա զգում են ինչ-որ յատուածալին՝ հոտ։ Շատերը
գիշերը զարթնում են ալդ հոտից։ Նոյնպէս ունին առանձին թե-
թևութեան, օդալին և աննիւթութեան զգացմունք (ալսինքն իրանց
օդալին կամ աննիւթ են համարում)։ Շատերը ունին նոյնպէս ալ-

քի ու ականջի հալիւցինացիաներ, լսում են Աստուծոյ ձայնը, սուրբ հոգոյ շփոյցը, տեսնում են «բացած երկինքը», գոնդգոն աստեղներ և ալն։ Ունենք ալդ զդացմունքները ունենում են շարունակ, միւսները պարբերաբար։

Սկիորակին հաւատացած է, որ մալիւացիները իսկապէս ալդ զգացումները ունին։ Բայց ի հարկէ ալդ բոլորը առաջանում է կրօնական անշափ մոլեռանդութիւնից։

Մ Ա Ն Ր Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

— Պետերբուրգի բարեգործներից ոմանք մտադիր են ձեռքարշ երկաթուղիների վարչութեան հետ համաձայնութիւն կապցնել վերաբերեալ ալն աշակերտներին ու աշակերտուհիներին, որոնք զպրոցներից հեռու են ապրում։ Զիւրքարշը լիշեալ բարեգործներից տարեկան որոշ վճար ստանալով պարտաւորւած կը լինի տամակ ունեցող չքաւոր աշակերտներին և աշակերտուհիներին դէպի զպրոց ու զպրոցից տուն տանելու։

— Բեաղանի մի խումբ բժիշկների մէջ միտք է ծագել զնալ զանազան լեռ ընկած գիւղեր, որտեղ տակաւին դործում են ժողովրդական հէքիւմները իրանց սեփական միջոցներով ու դեղերով և հետազօտել թէ նոցա գործ դրաղ միջոցները ու զանազան բոլսերը, որոնցից ժողովուրդի բժիշկները դեղեր են պատրաստում։ Շատ համակրելի քալ է Բեաղանի բժիշկների մտածածը։ Այսպիսով սկիզբ կը դրւի ժողովրդական բժշկութեան հետազօտութեանը, որից անշուշտ գիտութիւնը կարող է օգուտ քաղել։

— Շուտով լուս պիտի տեսնէ անգլիերէն թարգմանութեամբ կումս Լ. Տոլստոյի մի նոր աշխատութիւնը, որի վերնագիրն է «Աստուծո թագաւորութիւնը մարդու մէջ»։

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ ԳՐԻՔՆԵՐ

Венгеровъ. Русская поэзія. Собрание произведеній русскихъ поэтовъ, съ важѣйшими критико-біографическими статьями. Այս վերնագրով սկսւած է հրատարակւել մի բաւական բազմաթիւանդակ ժողովածու, որի միջոցով կարելի կը լինի հիմնաւոր տեղեկութիւն ստանալ ռուսաց բանաստեղծական գրականութեան մասին։ Հրատարակիչ Վինգերով արդէն լաւտնի է իւր նմանօրինակ արտադրութիւններով։ Ուստի թէև ամբողջ ժողովածուից առ ալժմ միայն առաջին տետրակն է լուս տեսել, այնուամենայնիւ կարելի է վստահ լինել, որ ամբողջ ժողովածուն (12 տետրակ) լաւթղութեամբ ու բարեխղճութեամբ զլուխ կը բերւի։ Կարծում ենք, ալդպիսի մի ժողովածու արժէ ունենալ գոնեա հալոց ալն զպրոցներում, որտեղ ռուսաց գրականութիւնը անցնում են։ Իւրաքանչիւր տետրակը արժէ 1 ռուբլի։

Джаншиевъ Г. Изъ эпохи великихъ реформъ. Москва. 1893. 4-е изд. ц. 2 руб. Մեր հայրենակից Ջանշեանցի վիշալ աշխատութիւնը մեծ ուշադրութեան արժանացաւ ռուսաց առաջադէմ ինտելիգենցիայի կողմից։ Մի քանի տարւալ մէջ երիտասարդ իրաւագէտի գիրքը չորրորդ հրատարակութիւն ունեցաւ չեղինակը ամենալոյս իրաւամբ շատ վերմ կերպով է վերաբերում դէպի Աղէքսանդր երկրորդի բարենորոգումները։ Այդպէս ուրեմն փոքրիկ ազգերն էլ կարողանում են ծնել որդիներ, որոնք ոչ միայն իրանց հայրենիքին, այլ ամենամեծ ազգերին կարողանում են աչքի ընկնող ծառայութիւններ մատուցանել։ Ուրախալի է, և մենք մասամբ իրաւամբ պարծենում ենք։

Ս. Թ.